

بازنمایی ایران نزد کاربران لبنانی توئیتر در انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان

رضا جهانبازی^۱، محمدرضا برزویی^۲، سعید غفاری^۳

چکیده

فهم چگونگی درک کشورها، به‌ویژه در حوزه ارتباطات سیاسی، از اهمیت زیادی برخوردار است و نیاز به بررسی عواملی دارد که تصویر یک کشور را شکل می‌دهند. هدف این تحقیق تبیین بازنمایی و باورهای نادرست و در عین حال ارائه بینشی در مورد دیدگاه‌های جامعه لبنان در خصوص ایران است. این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش اساسی است که بازنمایی ایران در فضای مجازی لبنان در جریان انتخابات پارلمانی این کشور در سال ۲۰۲۲ چگونه بوده و این بازنمایی‌ها چه دلالت‌هایی برای جایگاه ایران در فضای اجتماعی-فرهنگی و سیاست خارجی لبنان دارد. روش تحقیق در پژوهش حاضر کیفی و با روش متن‌کاوی بوده اما روش تحلیل داده‌ها در این پژوهش، روش تحلیل مضمون بوده است. شایان ذکر است که روش گردآوری داده‌ها در این پژوهش از طریق API توئیتر و با استفاده از کلیدواژه‌های مرتبط با ایران و در طی ماه می سال ۲۰۲۲ میلادی یعنی دو هفته قبل و دو هفته بعد از انتخابات پارلمانی لبنان بوده است. پس از تحلیل داده‌ها، ۵ مضمون فراگیر حاصل آمد که در واقع همان «مؤلفه‌ها و عناصر بازنمایی ایران نزد کاربران لبنانی توئیتر در انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان» هستند. برخی کاربران لبنانی ایران را به‌عنوان حامی همیشگی و خیرخواه لبنان و دیگر کشورهای منطقه بازنمایی و مؤلفه‌های قدرت آن را برجسته‌سازی کردند. در مقابل، دیگر کاربران ایران را به‌عنوان کشوری با ارتباطات سیاسی خاص و با نفوذ بالا در منطقه و همچنین کشوری دارای مشکلات داخلی بازنمایی کرده‌اند. علاوه بر این، نتایج تحلیل مضمون نشان داد که کاربران با رصد مداوم حوادث و اخبار مختلف ایران، به آن‌ها واکنش نشان داده‌اند که نشان از حساسیتشان در خصوص موضوع ایران است.

کلیدواژه‌ها: بازنمایی، توئیتر، ایران، انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۸

۱. دانشجوی دکترای فرهنگ و ارتباطات، گروه ارتباطات و رسانه، دانشکده فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام

صادق (ع)، تهران، ایران. R.Jahanbazi@isu.ac.ir

۲. دانشیار گروه ارتباطات و رسانه، دانشکده فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران (نویسنده

مسئول). Borzooei@isu.ac.ir

۳. استادیار دانشکده فرهنگ و ارتباطات دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران. Ghaffatitv@gmail.com

DOI: 10.22034/imrl.2024.406942.1187

مقدمه

در دنیای امروز اگرچه ظرفیت‌های اقتصادی، سیاسی و راهبرد ملی نقش ذاتی خود را ایفا می‌کنند، اما تصویری که از یک کشور نزد مردم دیگر کشورها وجود دارد، اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. تصویری که از یک کشور در اذهان دیگران وجود دارد، حاصل بازنمایی آن کشور از خود و همچنین بازنمایی دیگران از آن است. از این جهت کشوری که به‌دنبال بازیگری در مسائل منطقه‌ای و جهانی و رسانش پیام خود است باید بتواند بازنمایی‌ای را که از آن نزد دیگران صورت می‌گیرد، مدیریت کند. جمهوری اسلامی ایران که همواره به‌دنبال ایفای نقش محوری و الهام‌بخش در منطقه و جهان بوده امروزه در عرصه بین‌المللی با موجی از تبلیغات منفی مواجه شده است. دشمنان سعی در القای مفاهیمی مانند ایران‌ستیزی و ایران‌هراسی در بین افکار عمومی دارند. از بسترهایی که می‌توان رسانش پیام و مدیریت تصویر در آن انجام گیرد، فضای مجازی بوده که امروزه در دسترس بیشتر مردم در جهان است.

در بازنمایی و مدیریت تصویر، یکی از اولویت‌های مهم برای سیاست‌گذاران فرهنگی و ارتباطی در ایران، جهان عرب است؛ این کشورها دارای اشتراکات زبانی و فرهنگی زیادی در بین خود بوده و همین امر باعث می‌شود پیام‌های ارتباطی در بین این جوامع به‌خوبی جریان یابد. توصیف و تحلیل تصویر ایران نزد کاربران فضای مجازی در جهان عرب باعث فهم ضعف‌ها و نقایص سیاست‌های فرهنگی و ارتباطی ایران در حوزه مدیریت تصویر شده که می‌توان با سیاست‌گذاری‌های مناسب، آن‌ها را برطرف و جبران نمود؛ از سوی دیگر با فهم نقاط قوت می‌توان به تقویت بیشتر این خط‌مشی‌ها پرداخت و زمینه را برای تبدیل نقاط ضعف به قوت فراهم نمود.

لبنان به‌عنوان کشوری که هم‌پیمان منطقه‌ای ایران یعنی حزب‌الله در آن وجود دارد، کشوری پر اهمیت تلقی می‌شود. طبق آمارهای جهانی، لبنان در حال حاضر ۶,۷۳ میلیون نفر جمعیت دارد که ۸۹,۳٪ از آن در مناطق شهری زندگی می‌کنند. از این جمعیت، ۶,۰۱ میلیون نفر کاربر اینترنت هستند؛ به عبارت دیگر ضریب نفوذ اینترنت در لبنان ۸۹,۳ درصد از کل جمعیت است. می‌توان گفت بیشتر مردم لبنان، فعال رسانه‌های اجتماعی هستند (برگرفته از سایت سازمان بانک جهانی داده، ۲۰۲۲). طبق آمارها، در ژانویه سال ۲۰۲۲ میلادی، ۵,۰۶ میلیون کاربر رسانه‌های اجتماعی در لبنان وجود داشت که معادل ۷۵,۲ درصد از کل جمعیت آن بود. گزارش‌ها نشان می‌دهد که استفاده از این رسانه‌ها در لبنان نسبت به سال ۲۰۲۱ میلادی نزدیک به ۱۶٪

افزایش داشته است. توئیتر به‌عنوان یکی از رسانه‌های اجتماعی که امروزه، بیشتر کاربرد نخبگانی-سیاسی دارد، دارای محدودیت سنی بالای ۱۳ سال است. بیش از ۱۰٪ از کاربران لبنانی بالای ۱۳ سال، مخاطب این سکوی مجازی (پلتفرم) هستند که کاملاً فضای نخبگانی و سیاسی در آن حاکم است (Kemp, 2022).

پلتفرم‌ها (سکوها/ بن‌سازه‌ها) و رسانه‌های اجتماعی، امروزه محیط مساعدی برای تعاملات کاربران فراهم آورده‌اند که در کنار حیات حقیقی خود، نوعی دیگری از زندگی را تجربه کنند که از دیگری جدا و منفک نیست بلکه این دو از هم تأثیر گرفته و بر دیگری تأثیر می‌گذارند. اتفاقات مختلفی که در زندگی روزمره در جریان است، به نحوی در درون پلتفرم‌ها و رسانه‌های اجتماعی نیز جاری و ساری‌اند؛ به عبارت دیگر زندگی اجتماعی دیگری درون آنها وجود دارد. توئیتر به‌عنوان یکی از این رسانه‌ها، به‌دلیل فضای نخبگانی خود، بیشتر مسائل سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و... را دنبال می‌کند.

توئیتر امروزه به ظرفیت مناسبی برای کمپین‌سازی و عملیات روانی در رسانه‌های اجتماعی تبدیل شده و تأثیرگذاری بالایی در اطلاع‌رسانی و هماهنگی معترضان در جنبش‌های اجتماعی، نظیر بیداری اسلامی و وال‌استریت و... داشته است (برزویی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲). این رسانه اجتماعی در جریان انتخابات پارلمانی لبنان که در ۱۵ می ۲۰۲۲ برگزار شد، نقش مهمی در کمپین‌سازی‌های احزاب و ائتلافات مختلف ایفا کرد. از آنجایی که حزب‌الله لبنان به‌عنوان هم‌پیمان راهبردی ایران در منطقه محسوب می‌شود، ایران در جریان انتخابات این کشور از آن و هم‌پیمانانش حمایت می‌کرد. یکی از مطالبی که مخالفان ایران و حزب‌الله لبنان در این انتخابات در بستر رسانه‌های اجتماعی مانند توئیتر و فیس‌بوک با هدف دستکاری افکار عمومی بر علیه ایران مطرح می‌کردند، «دخالت‌های ایران در لبنان» و به خصوص در انتخابات پارلمانی این کشور بوده است. به صورت کلی این نحوه از بازنمایی که ایران را مداخله‌گر در امور سایر کشورها می‌داند، خط دنبال شده غرب علیه ایران است که در موضوعات مختلف منطقه‌ای بسیار مشاهده می‌شود که در بخش یافته‌های پژوهش مفصلاً بحث خواهد شد.

برخلاف تصور همسویی بی‌چون و چرای لبنان با جمهوری اسلامی ایران، اذعان به این نکته ضروری است که بخشی از مردم لبنان اینگونه فکر نمی‌کنند. عده‌ای «حزب‌الله» را به‌عنوان نماینده ایران در این کشور می‌دانند و مخالف نفوذ آن هستند (حنین غدار، ۲۰۲۲). درک دیدگاه‌های مختلف در مورد ایران و ارتباط آن با لبنان، به‌ویژه در زمان انتخابات، برای شناسایی

و رسیدگی به اختلالات ارتباطی احتمالی در میان کاربران لبنانی بسیار مهم است. در این زمینه، «اختلالات ارتباطی» به سوءتفاهم‌هایی اطلاق می‌شود که هنگام تعامل ایران با لبنان در حوزه‌های مختلف از جمله سیاست، فرهنگ، اقتصاد و تعاملات اجتماعی در میان مردم لبنان ایجاد می‌شود. روابط برقرار شده بین دو کشور ممکن است به اندازه کافی توسط برخی از اقشار مردم لبنان درک یا پذیرفته نشود، که منجر به اختلاف در برداشت‌ها و تفاسیر می‌شود.

در عصر کنونی که جهان به سمت پلتفرمی شدن پیش می‌رود، رسانه‌های اجتماعی نقشی حیاتی در شکل‌دهی افکار عمومی و تأثیرگذاری بر زندگی واقعی ایفا می‌کنند. این امر برای جمهوری اسلامی ایران، که به دنبال ایفای نقشی محوری و الهام‌بخش در منطقه و جهان است، اهمیتی دوچندان می‌یابد. در حالی که ایران در عرصه بین‌المللی با موجی از تبلیغات منفی و تلاش‌هایی برای القای مفاهیمی چون ایران‌ستیزی و ایران‌هراسی مواجه است، فضای مجازی فرصتی مناسب برای مدیریت بازنمایی کشور و رسانش پیام فراهم می‌آورد. رسانه‌های اجتماعی، با شکل دادن به برداشت کاربران از موضوعات مختلف از جمله روابط بین‌المللی ایران، می‌توانند مورد سوءاستفاده دشمنان برای مخدوش کردن تصویر کشور قرار گیرند. بنابراین، درک چگونگی تصور و بازنمایی ایران توسط دیگران، تشخیص ادراکات نادرست، و رسیدگی به اختلالات ارتباطی، گام‌هایی ضروری در جهت اصلاح برداشت‌های غلط، مقابله با تصاویر نادرست، و تقویت همکاری‌های بین‌المللی هستند. این امر به ایران کمک خواهد کرد تا در راستای اهداف خود برای ایفای نقش مؤثر در مسائل منطقه‌ای و جهانی، پیام خود را به شکلی مؤثرتر به مخاطبان برساند و جایگاه خود را در عرصه بین‌المللی تقویت کند. با این حال، شایان ذکر است که دامنه این پژوهش به جای بررسی نقش گسترده‌تر رسانه‌ها در امور بین‌الملل، به طور خاص بر بازنمایی ایران و اختلالات ارتباطی در میان کاربران لبنانی متمرکز است.

سؤال اصلی این پژوهش بدین شرح است که نوشتار حاضر به دنبال پاسخگویی به آن است: بازنمایی ایران نزد کاربران عرب زبان رسانه اجتماعی توئیتر در جریان انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ کشور لبنان چگونه بوده است؟

پیشینه پژوهش

در این بخش پژوهش‌هایی که در حوزه موضوعی به این اثر مرتبط هستند در قالب جدول زیر ارائه شده‌اند:

جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان	نویسندگان	محور اصلی
۱	بازنمایی ایران در سایت شورای روابط خارجی امریکا	منوچهری، ۱۳۹۱	نتایج این پایان‌نامه نشان می‌دهد که آنچه در صفحه راهنمای بحران درباره ایران ارائه شده است، با سوگیری‌ها و کلیشه‌سازی‌هایی همراه است و این صفحه با بازتولید انگاره‌ها و کلیشه‌های رایج شرق شناسانه، نظام «دیکتاتور» و «تروریست» ایران را هم خطر و تهدیدی داخلی و هم تهدیدی برای غرب و جهان بازنمایی می‌کند.
۲	بازنمایی انگاره هویت ایرانی و بازشناسی مولفه‌های آن در شبکه اجتماعی توئیتر	مجیدی‌فرد؛ کامیابی؛ مجیدی‌فرد، ۱۳۹۹	پس از تحلیل داده‌های کیفی به روش تحلیل تماتیک، الگوهای هویتی ایرانیان استخراج شده که از آن میان دیگری محوری، گریز از خود، عاملیت‌گرایی، قربانی‌انگاری، تعمیم رفتارهای روزمره، مثبت‌اندیشی و تحقیر هویت ایرانی پررنگ‌ترین و پرسامدترین مولفه‌هایی بودند که کاربران ایرانی در مورد هویت ایرانیان به کار می‌برند. نتایج این پژوهش، مؤلفه‌ها یا خصوصیات اخلاقی که ایرانیان به خود نسبت می‌دهند را برجسته کرده و نقاط مثبت و منفی رفتار آن‌ها را هویدا می‌سازد.
۳	بازنمایی سنا در توئیتر: شهرت سیاست‌های ملی برای ارتباط با رأی‌دهندگان ^۱	Russell, A. 2021	این مطالعه نشان می‌دهد چگونه سناتورها از توئیتر برای بیان یک برنامه سیاست قوی استفاده می‌کنند. نتایج نشان می‌دهد که پیام‌های سیاست‌محور سناتورها سبک غالب شهرت‌سازی در توئیتر است. سناتورها سبک‌های دیجیتال‌نمابندگی را اتخاذ می‌کنند که سیاست را در اولویت قرار می‌دهد و خود را به‌عنوان کارشناسان قانون‌گذاری برای تأکید بر سیاست‌های برجسته به جای نگرانی‌های محلی، قرار می‌دهد
۴	نام تجاری امنیتی و	Anzera, Gianturco	در این پژوهش محتوای ارائه شده از طریق پست‌های

1. Senate Representation on Twitter: National Policy Reputations for Constituent Communication (2021)

ردیف	عنوان	نویسندگان	محور اصلی
	روایت‌های دیجیتال. بازنمایی مسائل امنیتی در توییتر ^۱	& Massa. 2019	توییتری توسط حساب‌های وزارت خارجه چهار کشور مختلف از نظر موقعیت ژئوپلیتیک و نگرانی‌های امنیتی (ایالات متحده، رژیم صهیونیستی، فرانسه و سوئد) برای یک دوره سه ماهه تحلیل شده است که منجر به شناسایی مدل‌های مختلف و الگوهای مشخصه بازنمایی خود می‌شود؛ نهایتاً این مطالعه منجر به شناسایی مدل‌ها و الگوهای مشخصه بازنمایی خود شده که با توجه به فراز و نشیب‌های داخلی تعیین شده است و قاعده‌مندی‌هایی را نشان می‌دهد.

به نظر می‌رسد تا زمان نگارش این مقاله مشخصاً در این موضوع، پژوهشی و مقاله مستقیمی انجام نگرفته است؛ بررسی پژوهش‌های منتخب نشان می‌دهد که موضوع بازنمایی در توییتر و بازنمایی ایران مورد توجه پژوهشگران بوده است و از شیوه‌های مختلفی به موضوعات مذکور پرداخته‌اند. موضوع پژوهش، کاملاً جدید بوده به صورتی که تنها چندماه پیش از نگارش این مقاله، انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان به اتمام رسیده است؛ همچنین چنین پژوهشی در مورد لبنان به عنوان کشوری که هم‌پیمان منطقه‌ای ایران یعنی حزب‌الله در آن وجود دارد، به انجام نرسیده است. علاوه بر این توییتر نیز به عنوان رسانه‌ی اجتماعی محبوب نخبگان موضوع پژوهش را نخبگانی‌تر و بکرتر کرده است.

مبانی نظری

نظریه بازنمایی

از مفاهیم بنیادی مطالعات رسانه‌ای «بازنمایی» است. بازنمایی همانند فیلتری است که به واسطه آن واقعیات توسط رسانه‌ها انعکاس می‌یابد و معنا از طریق زبان تولید می‌شود. البته لازم به ذکر است بازنمایی فقط انعکاس دهنده نیست و به همراه آن معنا شکل یافته و واقعیت شکل می‌گیرد. رسانه‌های جمعی تصاویری از واقعیت‌های ملموس و انتزاعی ارائه می‌کنند و معنای جدیدی را به این تصاویر که می‌توانند گفتاری، نوشتاری و... باشد می‌افزایند. مفهوم بازنمایی در رسانه‌ها ساختی است که رسانه‌های جمعی از ابعاد مختلف واقعیت همچون افراد، مکان‌ها، اشیاء،

1. Security branding and digital narrations. Security issues representation on Twitter (2019)

اشخاص، هویت‌های فرهنگی و... ایجاد می‌کنند که این تجلی ممکن است به شکل گفتاری، نوشتاری و تصاویر متحرک باشد (Dayer, 1993: 69). در نظر استوارت هال بازنمایی با سه رویکرد انجام می‌گردد. رویکرد اول انعکاسی یا بازتابی است که در آن واقعیت به صورت عینی انعکاس می‌یابد و سوژه آن‌گونه که هست بازنمایی می‌شود. رویکرد دوم ارادی یا تعمدی است که برعکس رویکرد بازتابی واقعیت نشان داده نمی‌شود و نمایشی از سوژه بازنمایی می‌شود. در رویکرد سوم اما افراد معانی را به وسیله نظام‌های بازنمایی و مفاهیم و نشانه‌ها می‌سازند (Hall, 2003: 24-25). هال با تکیه به رویکرد سوم رسانه‌ها را بازتاب‌دهنده واقعیات نمی‌داند و به این عقیده است که آن‌ها واقعیات را به صورت نمادین و رمز و نشانه در می‌آورند. به عقیده‌ی هال در مسیر بازنمایی، دو راهبرد توسط رسانه‌ها در دستور کار قرار می‌گیرند: «کلیشه‌سازی»^۱ و «طبیعی‌سازی»^۲ یا «بدیهی‌نمایی»^۳. به عقیده هال کلیشه‌سازی یک پدیده را در حد چند خصیصه یا ویژگی ساده تقلیل می‌دهد. در حقیقت، کلیشه‌سازی تعداد اندکی از خصیصه‌های ساده، پایدار، به سادگی قابل فهم و البته منفی را در یک پدیده را در نظر می‌گیرد و همه چیز درباره آن پدیده را به آن خصیصه‌ها تقلیل می‌دهد و آن صفات را اغراق‌آمیز و ساده ساخته و ثابت و ابدی می‌پندارد (Hall, 2003: 258-259).

گرچه نظریه بازنمایی استوارت هال در ابتدا برای تحلیل رسانه‌های جمعی توسعه یافت، اما مفاهیم کلیدی آن، از جمله برساخت، کلیشه‌سازی و طبیعی‌سازی، قابلیت انطباق با فضای رسانه‌های اجتماعی را دارند. چنانکه ون دایک (۲۰۱۳) اشاره می‌کند، رسانه‌های اجتماعی نه تنها بازتاب‌دهنده واقعیت‌های اجتماعی هستند، بلکه به طور فعال در شکل‌دهی آن‌ها نیز نقش دارند. این دیدگاه با مفهوم برساخت هال (۱۹۹۷) همخوانی دارد که بر نقش فعال رسانه‌ها در ساخت معنا تأکید می‌کند. علاوه بر این، مطالعات اخیر نشان داده‌اند که مفاهیم کلیشه‌سازی و طبیعی‌سازی هال در بستر توئیتر نیز قابل مشاهده و تحلیل هستند (Marwick & Boyd, 2011).

در زمینه بازنمایی ایران در توئیتر کاربران لبنانی، استفاده از چارچوب نظری هال می‌تواند به درک عمیق‌تری از نحوه شکل‌گیری و انتشار تصاویر ذهنی منجر شود. به عنوان مثال، مفهوم

1. Stereotyping

۲. Naturalization. این مفهوم به فرآیندی اشاره دارد که طی آن، ایده‌ها، باورها یا روابط اجتماعی که در واقع ساخته‌ی فرهنگ و جامعه هستند، به عنوان امری طبیعی، بدیهی و اجتناب‌ناپذیر جلوه داده می‌شوند.

3. Common-sensing

«رژیم حقیقت»^۱ هال (۱۹۹۷) می‌تواند در تحلیل نحوه مشروعیت‌بخشی به برخی روایت‌ها درباره ایران در فضای توئیتر مفید باشد. همچنین، تحقیقات نشان داده‌اند که مکانیسم‌های بازنمایی در رسانه‌های اجتماعی، گرچه با سرعت و پویایی بیشتری عمل می‌کنند، اما همچنان از الگوهای مشابهی با رسانه‌های جمعی پیروی می‌کنند (Papacharissi, 2015). بنابراین، استفاده از نظریه هال در تحلیل بازنمایی ایران در توئیتر، با توجه به ویژگی‌های خاص این پلتفرم، می‌تواند به درک جامع‌تری از فرآیندهای بازنمایی در عصر دیجیتال منجر شده و به محققان اجازه می‌دهد تا پیچیدگی‌های بازنمایی و چگونگی شکل‌دهی گفتمان‌های مختلف به برداشت از ایران در میان مردم لبنان را کشف کنند.

نظریه جامعه پلتفرمی^۲

ظهور طیف گسترده‌ای از پلتفرم‌های رسانه‌های دیجیتال از Airbnb تا Uber و از وبسایت‌های محلی گرفته تا شرکت‌های رسانه‌های اجتماعی فعال در سراسر جهان مانند فیس‌بوک، جامعه پلتفرمی را ایجاد می‌کند؛ جامعه‌ای که در آن ارتباطات اجتماعی و اقتصادی به طور فزاینده‌ای از طریق سیستم‌های بهم پیوسته رسانه‌های دیجیتال، «شبکه‌ای» می‌شوند (de Waal and de Lange, 2017: 53). تکامل و بسط تاریخی فناوری باعث تولید مداوم «خصلت فزاینده‌گی» در تمام وجوه زندگی روزمره فرد و جمعیت مانند شبکه‌ای شدن فزاینده می‌شود (ستاری، ۱۳۹۴: ۶۸۳). نظریه‌ی جامعه پلتفرمی حوزه ون دایک (۲۰۱۸) اثرات پلتفرم‌های دیجیتال را بر ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بررسی می‌کند. ون دایک استدلال می‌کند که ظهور پلتفرم‌هایی مانند فیس‌بوک، گوگل و آمازون با تغییر قدرت از نهادهای سنتی و به سمت مجموعه جدیدی از واسطه‌های دیجیتال، جامعه را به طور اساسی متحول کرده است. نظریه جامعه پلتفرمی چارچوبی حیاتی برای درک این تغییرات و پیامدهای آن برای افراد، اجتماعات و جامعه به‌عنوان یک کل ارائه می‌دهد.

در هسته نظریه ون دایک، مفهوم «پلتفرم‌سازی»^۳ قرار دارد که به فرآیندی اشاره دارد که در آن پلتفرم‌ها به مرکزیت فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تبدیل شده‌اند. ون دایک استدلال می‌کند که پلتفرم‌ها با تسهیل ارتباطات، تبادل و همکاری در حوزه‌های مختلف

1. Regime of Truth
2. Platform Society
3. Platformization

زندگی، به «زیرساخت‌های کلیدی جامعه معاصر ما» تبدیل شده‌اند. پلتفرم‌ها مدل‌های کسب‌وکار سنتی را مختل کرده و اشکال جدیدی از کارآفرینی و نوآوری را ایجاد کرده‌اند. آنها همچنین به کاربران قدرت داده‌اند تا محتوا را در مقیاسی که قبلاً هرگز ممکن نبوده است ایجاد و به اشتراک بگذارند. بنابراین، پلتفرم‌ها نحوه تعامل، تولید و مصرف مردم را شکل می‌دهند (Van Dijck, 2018: 1-12).

با این حال، ون دایک جنبه تاریک پلتفرم‌سازی را نیز برجسته کرده است. او استدلال می‌کند که پلتفرم‌ها اشکال جدیدی از قدرت و کنترل ایجاد کرده‌اند که مبهم، غیرقابل پاسخگویی و اغلب در تضاد با ارزش‌های سنتی دموکراتیک هستند. پلتفرم‌ها همچنین امکان ظهور اشکال جدیدی از نظارت، دستکاری و بهره‌کشی را فراهم کرده‌اند که حریم خصوصی، استقلال و نمایندگی را تهدید می‌کنند. در نتیجه، جامعه پلتفرمی با اشکال جدیدی از نابرابری، طرد و قطبی شدن مواجه می‌شود که توسط طراحی، الگوریتم‌ها و مدل‌های تجاری پلتفرم شکل می‌گیرد (Van Dijck, 2018: 36).

نظریه ون دایک همچنین بر نیاز به اشکال جدیدی از حکمرانی که بتواند به این چالش‌ها رسیدگی کند، تأکید می‌کند. او استدلال می‌کند که اشکال سنتی مقررات و مسئولیت‌پذیری برای مقابله با پیچیدگی و پویایی جامعه پلتفرمی کارآمد نیستند. در عوض، او خواستار توسعه اشکال جدیدی از «حکمرانی پلتفرمی»^۱ است که می‌تواند نوآوری و ارزش‌های اجتماعی را متعادل کند. این امر مستلزم رویکردی مشارکتی‌تر و شفاف‌تر در حکمرانی است که شامل ذینفعانی مانند کاربران، جامعه مدنی و دولت می‌شود (Van Dijck, 2018: 52-63).

به طور کلی، نظریه جامعه پلتفرمی ون دایک دیدگاهی انتقادی و روشنگر در مورد تأثیر پلتفرم‌ها بر جامعه‌ی معاصر ارائه می‌دهد. او با برجسته کردن فرصت‌ها و چالش‌های پلتفرم‌سازی، چارچوبی برای درک تعامل پیچیده بین فناوری، جامعه و سیاست فراهم کرده است.

با توجه به نقش برجسته رسانه‌های اجتماعی در شکل‌دهی افکار و ادراکات عمومی، نظریه ون دایک می‌تواند در این تحقیق برای درک اینکه چگونه توئیتر، به‌عنوان یک پلتفرم کلیدی، در بازنمایی ایران در لبنان تأثیر می‌گذارد، ارزشمند باشد. علاوه بر این می‌تواند مکانیسم‌های انتشار اطلاعات درباره ایران، نقش الگوریتم‌ها در شکل‌دهی مواجهه کاربران به محتوا، و اینکه چگونه این عوامل ممکن است به اختلالات ارتباطی و سوء تفاهم‌ها کمک کنند، روشن کند.

روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد کیفی انجام شده است؛ منظور از تحقیق کیفی عبارت است هر نوع تحقیقی که یافته‌هایش را با شیوه‌هایی غیر از روش‌های آماری یا هرگونه کمی کردن به دست آورده باشد (استراوس و کوربین، ۱۳۸۵: ۱۷). در انجام هر پژوهش کیفی، سه بخش عمده وجود دارد:

- جمع‌آوری داده‌ها: شامل گردآوری داده‌هاست که می‌تواند از طریق مصاحبه، مشاهده، متن کاوی و... به دست آید.
- روش تحلیل داده‌ها: شامل روش‌هایی برای تحلیل، تعبیر و تفسیر داده‌های گردآوری شده است و برای رسیدن به نظریه به کار می‌رود. به این مرحله کدگذاری هم گفته می‌شود.
- یافته‌های پژوهش: شامل گزارش‌های مکتوب و شفاهی از نظریه و یافته‌های پژوهش است.

روش و ابزار جمع‌آوری داده

بازه‌ی مورد بررسی در این پژوهش، دو هفته قبل تا دو هفته بعد از انتخابات پارلمانی لبنان است که در ۱۵ می سال ۲۰۲۲ برگزار گردید. به بیان دیگر داده‌ها طی یک ماه، یعنی از ابتدای ماه می میلادی جمع‌آوری گردیدند. داده‌های مورد نظر از طریق API توئیتر که امکان دریافت داده‌ها را برای کاربران فراهم می‌کند، جمع‌آوری شدند. برای این کار بیش از ۴۰ کلیدواژه‌ی مرتبط با «ایران» به زبان عربی انتخاب و داده‌های آنها در بازه زمانی مورد پژوهش گردآوری شد. لازم به ذکر است که از آنجایی که فقط کاربران لبنانی مدنظر نگارنده هستند، با استفاده از نقطه مکانی هر کاربر، فقط کاربران لبنانی برای تحلیل نهایی جداسازی شدند. در نهایت و پس از جمع‌بندی، تعداد کل توئیتهای به ۲۷۰۸۹ عدد رسید نهایتاً پس از نمونه‌گیری تصادفی با فرمول کوکران، با ۹۵ درصد اطمینان و حاشیه خطای ۵ درصد، حجم نمونه به ۳۷۹ عدد رسید که پس از آن سه گام تحلیل مضمون بر روی این داده‌ها انجام شد. هرچند استفاده از فرمول کوکران، در پژوهش‌های کیفی رایج نیست ولی با توجه به تعداد زیاد توئیتهای از این فرمول استفاده شد.

روش تحلیل داده‌ها

مرحله دوم این پژوهش یعنی تحلیل، تعبیر و تفسیر داده‌ها، براساس روش تحلیل مضمون (تحلیل تماتیک) انجام شده است که در این بخش به تشریح آن پرداخته می‌شود:

تحلیل مضمون

رویکرد تحقیق در نوشتار حاضر، رویکرد کیفی است؛ رویکردهای کیفی بسیار متنوع، پیچیده، و ظریف هستند و یکی از روش‌های ساده و کارآمد تحلیل کیفی، تحلیل مضمون است. تحلیل مضمون^۱ نخستین روش تحلیل کیفی است که محققان باید فرا بگیرند، زیرا این روش مهارت‌های اصلی که برای اجرای بسیاری از روش‌های دیگر تحلیل کیفی لازم است را فراهم می‌آورد. (78: 2006, Braun and Clarke) تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش فرآیندی برای تحلیل داده‌های متنی است که داده‌های پراکنده و تحلیل‌های متنوع را به داده‌هایی منسجم و تفصیلی تبدیل می‌کند.

با توجه به تنوع روش‌های به کار رفته در تحلیل مضمون و تنوع دیدگاه صاحب نظران، عناوین و طبقه‌بندی‌های متفاوتی برای مضامین وجود دارد. برخی پژوهشگران، مضامین را به لحاظ ماهیت و برخی دیگر به لحاظ جایگاه و سلسله مراتب آنها در تحلیل مضمون دسته‌بندی کرده‌اند. در این پژوهش، مبنای تقسیم بندی بر اساس جایگاه مضمون در شبکه مضامین خواهد بود. این تقسیم‌بندی که مستنبط از نظریه اترید-استرلینگ (Attride-Stirling, 2001: 396) است، سه سطح مضمون خواهد داشت:

جدول ۲. دسته‌بندی انواع مضامین پژوهش

در کانون شبکه‌ی مضامین قرار می‌گیرد	فراگیر	جایگاه مضمون در شبکه مضامین
واسط مضامین فراگیر و پایه‌ی شبکه است	سازمان‌دهنده	
مبین نکته مهمی در متن است و با ترکیب آنها، مضمون سازمان‌دهنده ایجاد می‌شود.	پایه	

در پژوهش حاضر، که از رویکرد کیفی با تکنیک مطالعه موردی استفاده شده است، اعتبار و قابلیت اعتماد تحقیق بر اساس معیارهای خاص پژوهش‌های کیفی مورد بررسی قرار گرفته است. این معیارها شامل باورپذیری، انتقال‌پذیری، تأییدپذیری، اطمینان‌پذیری و اعتمادپذیری هستند (Lincoln & Guba, 2015).

- باورپذیری^۲: برای افزایش باورپذیری پژوهش، از تکنیک سه‌سویه‌سازی^۳ استفاده شده است. داده‌های پژوهش جهت تحلیل مضمون به سه نفر از پژوهشگران حوزه مورد پژوهش -یک

1. Thematic Analysis
2. Credibility
3. Triangulation

نفر دانشجوی دکتری و دو نفر دانشجوی کارشناسی ارشد- ارائه شد. پس از کدگذاری توسط این افراد و مقایسه و بررسی کدها، فرآیند تحلیل مضمون نهایی شد. این امر به افزایش اعتبار یافته‌های پژوهش کمک کرده است.

- انتقال‌پذیری^۱: اگرچه هدف این پژوهش تعمیم نتایج نیست، اما با ارائه توصیف غنی و دقیق از زمینه پژوهش (بازنمایی ایران در توئیتر کاربران لبنانی) و فرآیند تحقیق، امکان ارزیابی قابلیت انتقال یافته‌ها به زمینه‌های مشابه برای خوانندگان فراهم شده است.
  - تأییدپذیری^۲: برای افزایش تأییدپذیری، فرآیند خودبازبینی محقق در طی جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها چندین بار انجام شده است (Andreas, 2003). به نقل از عباس‌زاده، (۱۳۹۱: ۲۴). همچنین، مستندسازی دقیق تمام مراحل پژوهش و تصمیم‌گیری‌ها انجام شده است تا امکان ممیزی خارجی فراهم شود.
  - اطمینان‌پذیری^۳: برای افزایش اطمینان‌پذیری، از روش‌های ماشینی در جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده که دقت نظر تحقیق را بالا برده است. در مرحله تحلیل داده‌ها نیز از روش تحلیل مضمون استفاده شده که روشی کاملاً چارچوب‌مند و منضبط است.
  - اعتمادپذیری^۴: اعتمادپذیری این پژوهش از طریق ترکیبی از معیارهای فوق حاصل شده است. دقت در انجام مراحل مختلف تحقیق، استفاده از روش‌های ماشینی در جمع‌آوری داده‌ها، بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون، و بازبینی نتایج توسط همکاران پژوهشی، همگی به افزایش اعتمادپذیری پژوهش کمک کرده‌اند.
- در مجموع، با توجه به ماهیت کیفی این پژوهش و تمرکز آن بر ارائه توصیف تحلیلی از بازنمایی ایران در یک مورد خاص (کاربران توئیتری لبنان)، تلاش شده است تا با رعایت معیارهای فوق، اعتبار و قابلیت اعتماد پژوهش تأمین شود.

یافته‌های پژوهش

بازنمایی ایران، به معنای تصویر ادراک شده توسط کاربران لبنانی توئیتر از ایران بوده و هدف در این پژوهش نیز دستیابی به مؤلفه‌ها و عناصر این بازنمایی است که با استفاده از روش تحلیل

-
1. Transferability
  2. Confirmability
  3. Dependability
  4. Trustworthiness

مضمون توئیتهای تحلیل و بررسی شده‌اند. به همین منظور، ابتدا مضامین پایه که حاصل گام اول تحلیل است، بیان خواهد شد؛ سپس مضامین سازمان دهنده (تفسیری) که حاصل تجمیع مضامین پایه است بیان می‌شود و در پایان، مضامین فراگیر که همان مضامین اصلی و محوری پژوهش خواهند بود معرفی و تحلیل خواهند شد. گام آخر تحلیل، همان گامی است که در واقع ما را به مؤلفه‌ها و محورهای تشکیل دهنده‌ی «شیوه‌بازنمایی ایران نزد کاربران لبنانی توئیتر در انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان» می‌رساند. همانگونه که پیش‌تر بیان شد، نگارنده پس از جمع‌آوری داده‌ها و نمونه‌گیری به ۳۷۹ توئیت جهت تحلیل مضمون رسید.

گام اول تحلیل مضمون

مضامین پایه پژوهش، حاصل بررسی ۳۷۹ نمونه هستند؛ پس از انجام گام اول، ۳۸۵ مضمون پایه حاصل آمد. شایان ذکر است که به اقتضای موضوع هر توئیت، از برخی از آن‌ها بیش از یک مضمون استخراج شده است. پس از بررسی نمونه ۳۷۹ عددی، نگارنده به کفایت نظری رسید و می‌توان گفت دیگر مضمون مرتبگی که به سؤالات این پژوهش مربوط باشد در بازه‌ی زمانی مدنظر وجود ندارد.

گام دوم تحلیل مضمون

اما گام دوم تحلیل مضمون، تجمیع مضامین پایه مستخرج در مرحله قبل است؛ بدین معنا که مضامینی را که می‌توان ذیل یک چتر مفهومی گسترده‌تر مطرح کرد، یکپارچه کرده و به تعداد محدودتری از مضامین با گستره‌ی مفهومی بیشتری دست یابیم. این مضامین را مضامین سازمان دهنده و یا تفسیری نیز می‌نامند. لازم به ذکر است، این مضامین به ترتیب تعداد بیشتر دیده شدن که در این پژوهش «جمع تعداد لایک و ریتوییت هر توئیت» است آورده شده‌اند؛ مزیت بررسی مضامین بر این اساس، پرداخت به مهم‌ترین مطالب ذکر شده توسط کاربران است.

جدول ۳. مضامین سازمان دهنده پژوهش

ردیف	مضمون سازمان دهنده	تعداد دیده شدن
۱	اعتراض به نفوذ ایران در کشورهای منطقه	۲۹۶۱۸
۲	اقتدار و قدرت برتر ایران	۲۰۳۲۱
۳	انتقاد از معترضان به حضور ایران در لبنان	۲۰۱۵۰

ردیف	مضمون سازمان‌دهنده	تعداد دیده شدن
۴	رضایت‌مندی از شکست حامیان ایران در انتخابات پارلمانی لبنان	۱۲۴۷۳
۵	انتقاد از حامیان ایران در لبنان	۱۱۷۶۵
۶	دخالت سفیر سعودی در انتخابات لبنان و نه ایران	۱۱۶۹۳
۷	رضایت‌مندی از ناآرامی در ایران	۱۱۰۲۲
۸	مخابره اخبار متفرقه مرتبط با ایران	۷۶۴۶
۹	ایفای نقش بین‌المللی ایران	۶۹۰۹
۱۰	خبر شهادت شهید صیاد خدایی	۶۶۸۳
۱۱	سلاح حزب‌الله، مشکل لبنان	۶۱۱۵
۱۲	اتحاد لبنان؛ لازمه تضعیف نفوذ ایران در آن	۶۰۵۷
۱۳	اعتراض به حکومت ایران و بازنمایی ضعف آن	۵۷۷۸
۱۴	انتقاد از حزب‌الله ایرانی و به بار آوردن خرابی توسط آن در لبنان (هویت‌سازی ایرانی)	۵۷۵۸
۱۵	حمایت ایران از لبنان	۴۶۷۷
۱۶	دعوت به رأی دادن به احزاب مخالف ایران	۴۵۹۵
۱۷	راه‌حل خروج لبنان از بحران، پایان یافتن مداخلات ایران در آن	۴۵۵۸
۱۸	حمایت از ایران و ایرانیان	۴۴۲۱
۱۹	مخالفت با پروژه ایرانی‌سازی لبنان	۴۰۹۷
۲۰	مخالفت مردم لبنان با ایران	۴۰۵۱
۲۱	خبر توقیف نفتکش یونانی	۳۸۵۹
۲۲	لزوم مقابله با ایران و هم‌پیمانانش در لبنان	۲۷۷۴
۲۳	نقل قول سخنان رهبران انقلاب اسلامی ایران	۱۲۶۳
۲۴	حمایت از احزاب و گروه‌های ضد ایرانی در لبنان	۱۰۰۶
۲۵	جاذبه‌های گردشگری ایران	۳۷۲
۲۶	اخبار توافقات هسته‌ای ایران با آمریکا	۳۳۷

بدین ترتیب، مجموعاً ۲۶ مضمون سازمان‌دهنده (تفسیری) حاصل شده که در واقع حاصل خوشه‌بندی مضامین پایه در مرحله‌ی قبل است. برای نمونه مضمون سازمان‌دهنده شماره ۱۵ یعنی «حمایت ایران از لبنان» حاصل خوشه‌بندی مضامین پایه زیر است:

ردیف	متن توئیتر	مضمون پایه	برچسب
۱	ایران: قائد قوه القدس إسماعیل قانّی: الکیان الصهيونی لا یتجرأ الیوم علی رمی رصاصه واحده علی حزب الله فی لبنان	تأکید ایران (سردار قانّی) بر قدرت برتر حزب ا... در مقابل رژیم صهیونیستی	R-23
۲	فی #لبنان هناك أزمة أزمة كهرباء؟ الحل الايراني جاهز أزمة طحين؟ القمح الإيراني جاهز أزمة محروقات؟ البواخر جاهزة أزمة دواء؟ الدواء الايراني جاهز .... فی لبنان هناك أزمة قرار سيادی شجاع فقط	ایران همواره در بحران‌ها به کمک لبنان آمده؛ از برق و سوخت گرفته تا دارو - مشکل دخالت ایران نیست، مشکل شجاعت در تصمیمات است	R-51
۳	ایران: قانّی: عندما أعلن حزب الله أنه سينتقم لأحد أبنائه الذين استشهدوا فی سوريا هرب جنود الکیان الصهيونی ولم یبقی حتی جندی واحد یرتدی الری العسکری علی الجبهه	حمایت ایران از حزب ا... و بیان کردن قدرت منطقه‌ای حزب ا...	R-124
۴	کل ما لدى المقاومة و الشيعه فی لبنان هی بفضل روح و ثورة الامام الخمينی (قدس) و مبعوثه الامام السيد موسى الصدر (اعاده الله) و اکملها امامنا القائد المفدى السيد علی الخامنئی و سيدنا قائد القوات المسلحه فی محور المقاومة السيد حسن نصرالله.. #العمامات_المقدسه	اشاره به نقش ج.ا. در توفیقات مقاومت در خاک لبنان	R-154
۵	فی ذکری التحریر لا یمکن إلا أن نستذکر #سوريا و #ایران ودعمهما للمقاومه، عسکریا، مادیا، سیاسیا ومعنویا. الدولتان اللتان دفعتا الثمن الکبیر ولم تبدلا الموقف ولم تترکا المقاومة فانتصرتا رغم الحصار.	اشاره به نقش ایران و سوریه در توفیقات مقاومت در لبنان و تقدیر از این دو کشور	R-165
۶	السید #نصرالله: نشکر کل من دعم عاجل #سوريا إلى الجمهوریه الإسلامیه المقاومة من فی ایران علی ما قدّمته وهی لم تبخل بشيء مخفياً ما تقدمه #لبنان #يونيوز ولم يعد #unews	خبر: تقدیر سیدحسن نصرالله از سوریه و ایران به خاطر حمایت از حزب‌الله	R-287
۷	النائب علی المقداد: ایران عرضت علی لبنان بناء ثلاث محطات كهرباء بکلفه لا تذکر	پیشنهاد ایران برای ساخت سه نیروگاه برق را با هزینه ناچیز به لبنان برای حل مشکلات انرژی این کشور	R-374

گام سوم تحلیل مضمون

در گام بعدی و در مرحله‌ی سوم کدگذاری که در واقع آخرین مرحله‌ی کدگذاری به شمار می‌رود، تعدادی مضامین فراگیر حاصل می‌شود که مفاهیم کلیدی تحقیق را بیان کرده و بر پایه‌ی مضامین سازمان دهنده (تفسیری) بنا شده‌اند. نهایتاً با بررسی و خوشه‌بندی مضامین فوق، شبکه‌ی مضامین فراگیر پژوهش به دست می‌آید و می‌توان آن را «مؤلفه‌ها و عناصر بازنمایی ایران نزد کاربران لبنانی توییتر در انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان» نامید که به ترتیب تعداد دیده شدنشان، در جدول زیر بیان شده‌اند:

جدول ۴. مضامین فراگیر پژوهش

ردیف	مضمون فراگیر	تعداد دیده شدن
۱	ارتباطات سیاسی چالش‌برانگیز و نفوذ بالای ایران در منطقه	۸۰۴۵۵
۲	کنش‌گری مثبت ایران در عرصه ارتباطات سیاسی و بین‌المللی	۴۱۹۷۷
۳	بازنمایی ضعف ایران	۲۹۲۷۳
۴	حمایت از ایران و برجسته‌سازی مؤلفه‌های قدرت آن	۲۶۲۱۲
۵	رصد خبری و حساسیت در خصوص اخبار مرتبط با ایران	۱۸۵۲۵

در اینجا پس از یکپارچه‌سازی مضامین سازمان‌دهنده و رسیدن به مضامین فراگیر پژوهش، این گام تحلیل مضمون نیز به پایان می‌رسد. در بخش بعد، نتایج این یافته‌ها، تحلیل و تفسیر می‌شوند. نتایج تحلیل مضمون انجام گرفته و تفسیر آنها که در بخش بعد مطرح می‌شود، در واقع همان پاسخ به سوال پژوهش است.

تحلیل و تفسیر یافته‌های پژوهش

در این قسمت به توضیح هر کدام از مضامین فراگیر که در بخش قبل ذکر شدند، پرداخته شده است:

الف) ارتباطات سیاسی چالش‌برانگیز و نفوذ بالای ایران در منطقه

در تحلیل مضمون فراگیر اول، مشاهده می‌شود که در فضای توییتر لبنان، برساختی خاص از نقش ایران در حال شکل‌گیری است. این برساخت، که توسط برخی کاربران لبنانی ایجاد و ترویج می‌شود، تصویری از ایران به عنوان یک کنشگر فعال در منطقه ارائه می‌دهد. در چارچوب نظریه بازنمایی استوارت هال، می‌توان گفت که نوعی کلیشه‌سازی در مورد نقش ایران در جریان

است. کلیدواژه‌هایی مانند «احتلال ایرانی» در گفتمان برخی کاربران لبنانی تکرار می‌شود، که نشان‌دهنده فرآیند طبیعی‌سازی این مفهوم در فضای مجازی است. این طبیعی‌سازی تلاش دارد تا دیدگاه خاصی نسبت به نقش ایران را به عنوان «حس مشترک» در میان کاربران لبنانی جا بیندازد. در بستر جامعه پلتفرمی، که خوزه ون دایک به آن اشاره می‌کند، این برساخت با سرعت بیشتری در حال گسترش است. کاربران لبنانی در توئیتر، نگرانی‌هایی را در مورد نحوه تعامل ایران با کشورهای منطقه، از جمله لبنان، مطرح می‌کنند. این نگرانی‌ها شامل مواردی مانند تأثیر بر فرآیندهای سیاسی داخلی، نحوه ارائه کمک‌های خارجی، و روابط با گروه‌های مختلف در لبنان و منطقه است. این تحلیل نشان می‌دهد که در فضای رسانه‌های اجتماعی، روایتی خاص از نقش ایران در حال شکل‌گیری است که می‌تواند بر درک عمومی از روابط ایران و لبنان تأثیر بگذارد. این یافته‌ها اهمیت مدیریت هوشمندانه حضور دیجیتال و روایت‌سازی مؤثر در فضای مجازی را برای کشورها در عصر جامعه پلتفرمی برجسته می‌سازد.

سلاح حزب‌الله به‌عنوان یکی از مشکلات اصلی لبنان از دیگر محورهایی است که بر آن تأکید شده است؛ بخشی از کاربران بر این باورند که ایران با دادن موشک و سلاح به حزب‌الله باعث ایجاد جنگ داخلی در لبنان شده است. بعضی دیگر از کاربران لبنانی، اعتقاد و التزام حزب‌الله به نظریه ولایت فقیه را سبب اصلی مسلح بودن این نهاد می‌دانند. برخی از سیاستمداران لبنانی و شهروندانی که با حزب‌الله موافق نیستند، نگرانی‌هایی درباره‌ی وجود سلاح در دست این گروه دارند. آن‌ها معتقدند که تمام سلاح‌ها باید تحت کنترل دولت مرکزی باشد. آنان این دیدگاه را با عبارت «تسلیم او حصر السلاح بید الدولة» بیان می‌کنند که به معنای «محدود کردن سلاح به دست دولت» است. از سوی دیگر، حزب‌الله بر این باور است که سلاح‌هایش تنها برای دفاع در برابر تهدیدهای خارجی، از جمله اسرائیل، استفاده می‌شود. این موضوع باعث شده است که بحث‌هایی درباره‌ی نقش سلاح در جامعه‌ی لبنان و اینکه چه کسی باید اختیار آن را داشته باشد، شکل بگیرد. کاربران نیز انتخابات را فرصتی طلایی برای آزادی لبنان از ایران و سلاح حزب‌الله دانسته و به این دلیل دیگران را برای شرکت در انتخابات تشویق می‌کنند تا بتوانند با کسب اکثریت پارلمان، لایحه خلع سلاح حزب‌الله را در پارلمان به تصویب رسانده، حزب‌الله را تحت فشار قرار داده تا سلاح دفاعی‌اش از آن سلب شده و به دولت تحویل شود. همچنین بخشی از کاربران، حزب‌الله را به‌عنوان نهادی نظامی و وابسته به ایران می‌دانند.

محور مهم دیگر در گفتمان کاربران لبنانی، نگرانی از آنچه که برخی از آنها «تأثیر فزاینده ایران در لبنان» می‌نامند، است. بعضی از کاربران لبنانی در توئیتر، دیدگاهی را مطرح می‌کنند که در آن ایران را کشوری با نفوذ قابل توجه در امور لبنان معرفی می‌کنند. این گروه از کاربران بر این باورند که ایران در تلاش است تا هویت فرهنگی خاصی را در لبنان ترویج دهد. آنها اظهار می‌دارند که هویت عربی لبنان باید حفظ و تقویت شود. از دیدگاه این کاربران، نتایج انتخابات پارلمانی لبنان گامی در جهت کاهش نفوذ ایران در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی این کشور تلقی می‌شود.

تحلیل بازنمایی ایران در این محور، با توجه به نظریه بازنمایی استوارت هال و مفهوم جامعه پلتفرمی خوزه ون دایک، نشان می‌دهد که در فضای توئیتر لبنان، برساختی خاص از نقش منطقه‌ای ایران در حال شکل‌گیری است. این برساخت، که توسط برخی کاربران لبنانی ایجاد و ترویج می‌شود، تلاش دارد تا تصویری کلیشه‌ای از ارتباطات سیاسی جمهوری اسلامی ایران در منطقه ارائه دهد. در این فرآیند بازنمایی، به نظر می‌رسد نوعی طبیعی‌سازی در حال وقوع است که طی آن، حضور منطقه‌ای ایران به عنوان امری چالش‌برانگیز معرفی می‌شود. این طبیعی‌سازی تلاش دارد تا دیدگاه انتقادی نسبت به نقش ایران را به عنوان «حس مشترک» در میان کاربران لبنانی جا بیندازد. در نتیجه، برخی مخالفان این حضور، با استفاده از قابلیت‌های جامعه پلتفرمی، به بازتولید و گسترش این روایت در فضای مجازی می‌پردازند. همچنین، به نظر می‌رسد که در این فضای دیجیتال، نوعی بدیهی‌سازی در مورد ماهیت روابط فرهنگی بین ایران و لبنان در حال شکل‌گیری است. این بدیهی‌سازی، کمک‌های ایران به لبنان را در چارچوبی خاص تفسیر می‌کند و نگرانی‌هایی را در مورد تأثیرات احتمالی این کمک‌ها بر هویت فرهنگی لبنان مطرح می‌سازد. در چارچوب نظریه رژیم حقیقت هال، می‌توان گفت که در فضای توئیتر لبنان، گفتمانی در حال شکل‌گیری است که تلاش دارد روایت خاصی از روابط ایران و لبنان را به عنوان «حقیقت» تثبیت کند. این گفتمان، با بهره‌گیری از ویژگی‌های جامعه پلتفرمی، امکان گسترش سریع و فراگیر یافته است.

این تحلیل نشان می‌دهد که چگونه در بستر رسانه‌های اجتماعی، فرآیندهای بازنمایی، برساخت، و طبیعی‌سازی می‌توانند بر درک عمومی از روابط بین‌المللی تأثیر بگذارند. همچنین، این یافته‌ها اهمیت مدیریت هوشمندانه حضور دیجیتال و روایت‌سازی مؤثر در فضای مجازی را برای کشورها در عصر جامعه پلتفرمی برجسته می‌سازد.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۵. مضامین سازمان‌دهنده جای گرفته ذیل مضمون فراگیر ارتباطات سیاسی چالش برانگیز و نفوذ بالای ایران در منطقه

مضمون فراگیر	ارتباطات سیاسی چالش برانگیز و نفوذ بالای ایران در منطقه
مضامین سازمان‌دهنده	اعتراض به دخالت ایران در کشورهای منطقه
	انتقاد از حامیان ایران در لبنان
	سلاح حزب‌الله، مشکل لبنان
	اتحاد لبنان؛ لازمه شکست تسلط ایران در آن
	انتقاد از حزب‌الله ایرانی و به بار آوردن خرابی توسط آن در لبنان (هویت‌سازی ایرانی)
	دعوت به رأی دادن به احزاب مخالف ایران
	راه‌حل خروج لبنان از بحران، پایان یافتن مداخلات ایران در آن
	مخالفت با پروژه ایرانی‌سازی لبنان
	مخالفت مردم لبنان با ایران
	لزوم مقابله با ایران و هم‌پیمانانش در لبنان
	حمایت از احزاب و گروه‌های ضد ایرانی در لبنان

ب) کنش‌گری مثبت ایران در عرصه ارتباطات سیاسی و بین‌المللی

دومین محوری که کاربران لبنانی بدان اشاره داشتند، بازنمایی کنش‌گری مثبت ایران در عرصه ارتباطات سیاسی و بین‌المللی است. آنان در اعتراض و پاسخ به کسانی که ایران را به‌عنوان عنصر مخرب و مداخله‌گر بر ساخت کرده‌اند و آن را به دخالت در انتخابات پارلمانی متهم کرده‌اند و به دور از انصاف ایران و حزب‌الله را برای کسب رأی تخریب می‌کنند، بر این تأکید داشتند که این سفرای کشورهای دیگر از جمله عربستان سعودی و آمریکا بودند که آشکارا در انتخابات دخالت کرده و سعی در تغییر نتایج این انتخابات داشتند. آنان بیان داشتند که این کشورهای دیگر مانند آمریکا، فرانسه و کشورهای حاشیه خلیج فارس هستند که در امور داخلی لبنان مداخله می‌کنند و مصالح این کشور را در نظر نمی‌گیرند. کاربران به این افراد که ایران را بدون هیچ اماره‌ای به دخالت متهم می‌کنند، اعتراض کرده و مداخله‌گری ایران در لبنان را رد و تکذیب

کرده و ایران را به‌عنوان حامی همیشگی و خیرخواه لبنان و دیگر کشورهای منطقه^۱ بازنمایی کرده‌اند. آنان با اشاره به حمایت مثبت ایران از حزب‌الله و ایفای نقش مطلوب حزب‌الله در لبنان از حمایت‌های ایران مانند پیشنهاد برای ساخت سه نیروگاه برق به لبنان برای حل مشکلات انرژی این کشور، تقدیر کردند و ایران را به‌عنوان حامی خیرخواه لبنان بازنمایی کردند و نه کنش‌گر مداخله‌گر.

همچنین کاربران لبنانی، ایفای نقش بین‌المللی ایران را بیان کردند. تقدیر از ایران برای کمک برای آزاد شدن نهایی فلسطین و پشتیبانی از محور مقاومت، خواستار شکسته شدن سکوت مجامع بین‌المللی در برابر وحشی‌گری صهیونیست‌ها، تقدیر از ایران به دلیل حمایت از مردم جنگ‌زده یمن، بازتاب بیانیه ایران در محکوم کردن نقض حریم مسجد الاقصی، پرداختن به صحبت یکی از مقامات سعودی مبنی بر نقش ایران در کاهش چالش‌های منطقه، اشاره به مقاومت ایران در برابر رژیم صهیونیستی و دشمنان در منطقه از موضوعاتی هستند که کاربران به‌عنوان ایفای نقش بین‌المللی ایران بیان کرده‌اند.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۶. مضامین سازمان‌دهنده جای گرفته ذیل مضمون فراگیر کنش‌گری مثبت ایران در

عرصه ارتباطات سیاسی و بین‌المللی

کنش‌گری مثبت ایران در عرصه ارتباطات سیاسی و بین‌المللی	مضمون فراگیر
انتقاد از معترضان به حضور ایران در لبنان	مضمون سازمان‌دهنده
دخالت سفیر سعودی در انتخابات لبنان و نه ایران	
ایفای نقش بین‌المللی ایران	
حمایت ایران از لبنان	

ج) بازنمایی ضعف ایران

کاربران لبنانی توییت‌ر دیدگاه‌های متفاوتی را در مورد ایران و دولت آن چه در سطح بین‌المللی و چه در سطح داخلی نشان داده‌اند. برخی از کاربران از کاهش سهم احزاب همسو با حزب‌الله در

۱ برخی کاربران لبنانی به این منظور از عباراتی مانند: «ایران الصدیق الوفی والداعم المستمر للشعب اللبنانی» استفاده کرده‌اند.

پارلمان جدید لبنان و ناتوانی آنها در تشکیل دولت ابراز خرسندی کردند. آنها این نتیجه را بازتابی از انتخاب مردم لبنان دانستند و از تلاش‌های احزاب مخالف قدردانی کرده‌اند. برخی دیگر از کاربران به انتقاد از ایران پرداختند و آن را دارای تعصب شیعی و دارای مشکلات و چالش‌های اقتصادی بازنمایی کردند. آنها همچنین درباره مسائل حقوق بشری و ادعای سرکوب اعتراضات ابراز نگرانی داشتند. علاوه بر این، بحث‌هایی در مورد توانایی‌های نظامی ایران صورت گرفته و برخی توانایی ایران را برای آغاز درگیری با رژیم صهیونیستی زیر سؤال بردند. در مجموع، کاربران نظرات خود را در مورد مسائل مختلف مربوط به ایران بیان داشته و ضمن بیان دیدگاه‌های خود با لحن‌ها و دیدگاه‌های گوناگون، زمینه‌های مورد توجه را بازنمایی کردند.

هم‌چنین توهین به مسئولان ایرانی، اشاره به ضعف امنیتی ایران در پی ترور شهید صیاد خدایی در تهران، عدم رضایت حداکثری مردم ایران و... نیز از مهم‌ترین موضوعاتی بود که کاربران در بازنمایی از ایران به‌عنوان کشوری ضعیف و ناکارآمد بهره برده بودند.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۷. مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر بازنمایی ضعف ایران

مضمون فراگیر	بازنمایی ضعف ایران
مضمون سازمان‌دهنده	رضایت‌مندی از شکست حامیان ایران در انتخابات پارلمانی لبنان
	رضایت‌مندی از آشوب در ایران
	اعتراض به حکومت ایران و بازنمایی ضعف آن

(د) حمایت از ایران و برجسته‌سازی مؤلفه‌های قدرت آن

چهارمین محور، حمایت از ایران و برجسته‌سازی مؤلفه‌های قدرت آن است. در بازه زمانی پژوهش، در جواب توقیف کشتی ایرانی، ۲ کشتی نفتکش یونانی در آب‌های خلیج فارس توسط ایران توقیف شدند. همچنین شهید صیاد خدایی نیز در تهران به دست عوامل رژیم صهیونیستی ترور و به شهادت رسید. کاربران لبنانی با حمایت از ایران در این اتفاقات مؤلفه‌های قدرتش را برجسته و بازنمایی کردند و از اقتدار و ایستادگی ایران در برابر دشمنان با وجود تحریم‌ها و پاسخ‌گویی به تعرضات آن‌ها و اقتدارنمایی با توقیف کشتی‌ها تجلیل کردند. علاوه بر این، پس از ترور شهید صیاد خدایی کاربران به این موضوع که پاسخ ایران به این تعرض حتمی خواهد بود و

همچنین ترس رژیم صهیونیستی از انتقام‌گیری و آماده شدن برای حمله احتمالی ایران، اشاره داشتند و ایران را به‌عنوان کشوری مقتدر و قدرتمند در سطح بین‌المللی بازنمایی کردند. اشاره به مردم‌سالاری نظام جمهوری اسلامی ایران و تمسخر نظام دیکتاتوری در عربستان سعودی، خبر دستگیری شبکه تروریستی وابسته به رژیم صهیونیستی در ایران توسط سپاه پاسداران، ترس رژیم صهیونیستی از قدرت‌گیری ایران و دستیابی آن به بمب هسته‌ای، اقتدار ایران در حوزه صنعت فضایی، نظامی و علم و فناوری از دیگر مواردی بود که کاربران آن‌ها را بیان کردند.

همچنین کاربران لبنانی از ایران و ایرانیان حمایت کرده و سخنان رهبران انقلاب درباره موضوعات مختلف را بازتاب داده‌اند. علاوه بر این موارد، این کاربران، جاذبه‌های گردشگری ایران را برای دیگران معرفی و از آنان دعوت به سفر به ایران را داشته‌اند.

برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۸. مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر حمایت از ایران و برجسته‌سازی مؤلفه‌های قدرت آن

مضمون فراگیر	حمایت از ایران و برجسته‌سازی مؤلفه‌های قدرت آن
مضمون سازمان‌دهنده	اقتدار و قدرت برتر ایران
	حمایت از ایران و ایرانیان
	نقل قول سخنان رهبران انقلاب
	جاذبه‌های گردشگری ایران

هـ) رصد خبری و حساسیت در خصوص اخبار مرتبط با ایران

آخرین محوری که کاربران لبنانی توییت‌ها به آن اشاره داشته‌اند، رصد خبری و حساسیت در خصوص اخبار مرتبط با ایران است. کاربران لبنانی با رصد مداوم حوادث و اخبار مختلف ایران، به آن‌ها واکنش نشان داده‌اند که نشان از حساسیتشان درباره موضوع ایران است. این اخبار به‌دلیل تکرار زیاد دسته‌بندی شدند. دسته اول که بیشتر دیده شده بودند، اخبار مربوط به ترور و شهادت شهید صیاد خدایی بود؛ پس از آن، خبر توقیف نفتکش یونانی و اخبار توافقات هسته‌ای ایران با آمریکا بیشتر دیده شده بودند.

علاوه بر این، خبر جلسات بشار اسد و مقامات ایرانی، خبر انفجار برخی مواضع ایران در بیروت، خبر فراهم آمدن شرایط مشارکت در انتخابات برای مهاجران لبنانی در خاک ایران، خبر سفر وزیر فرهنگ لبنان به ایران و... از مهم‌ترین اخبار متفرقه در ارتباط با ایران در بازه زمانی پژوهش بود که توسط کاربران لبنانی مخابره شده بود. برای تفهیم بیشتر، در این بخش به بیان مضامین سازمان‌دهنده‌ای که ذیل این مضمون فراگیر جای‌گرفته‌اند، پرداخته شده است:

جدول ۹. مضامین سازمان‌دهنده جای‌گرفته ذیل مضمون فراگیر رصد خبری و حساسیت در خصوص اخبار مرتبط با ایران

مضمون فراگیر	رصد خبری و حساسیت در خصوص اخبار مرتبط با ایران
مضمون سازمان‌دهنده	مخابره اخبار متفرقه مرتبط با ایران
	خبر شهادت شهید صیاد خدایی
	خبر توقیف نفتکش یونانی
	اخبار توافقات هسته‌ای ایران با آمریکا

نتیجه‌گیری

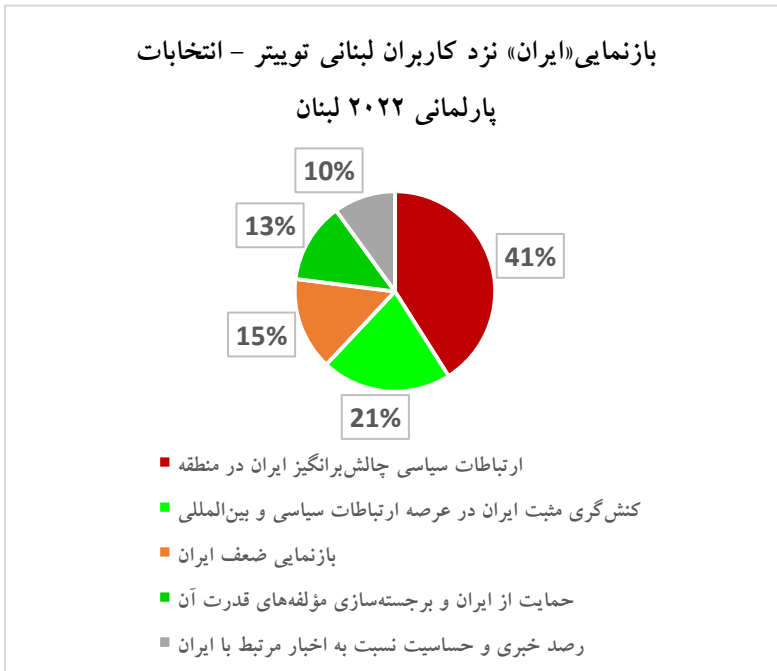
در جامعه‌ی پلتفرمی، تجزیه و تحلیل و زمینه‌سازی تحولات اجتماعی ایجاد شده توسط پلتفرم‌های آنلاین از منظر جهانی در مقیاس بزرگتر صورت می‌گیرد. در این جامعه، زندگی اجتماعی جدیدی در پلتفرم‌های مجازی شکل می‌گیرد. در چنین جهانی واقعیت توسط رسانه‌ها منعکس شده و در خلال آن معنا به صورت تدریجی شکل می‌گیرد. رسانه‌های اجتماعی به بسترهای مهمی برای بازنمایی اتفاقات و حوادث مختلف و ابعاد این بازنمایی تبدیل شدند. کاربران در این رسانه‌ها تصویری از جنبه‌های مختلف واقعیت ارائه داده و معناهای جدیدی را به این تصویر می‌افزایند.

پس از تحلیل مضمون، ۵ مضمون فراگیر حاصل آمد که همان «مؤلفه‌ها و عناصر بازنمایی ایران نزد کاربران لبنانی توئیتر در انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان» است که در جدول زیر نمایش داده شده‌اند.

جدول ۱۰. مضامین فراگیر پژوهش

ردیف	مؤلفه‌ها و عناصر بازنمایی ایران نزد کاربران لبنانی تویتر در انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان
۱	ارتباطات سیاسی چالش‌برانگیز و نفوذ بالای ایران در منطقه
۲	کنش‌گری مثبت ایران در عرصه ارتباطات سیاسی و بین‌المللی
۳	بازنمایی ضعف ایران
۴	حمایت از ایران و برجسته‌سازی مؤلفه‌های قدرت آن
۵	رصد خبری و حساسیت در خصوص اخبار مرتبط با ایران

برای فهم بهتر این مضامین نمودار زیر بر اساس میزان دیده‌شدن آنها طراحی شد؛ به صورتی که هر مضمون فراگیری که سهم بیشتری از نمودار را به خود اختصاص داده، بیشتر مورد توجه کاربران لبنانی قرار گرفته و بازنمایی ایران در آن محور پررنگ‌تر بوده است.

نمودار ۱. بازنمایی «ایران» نزد کاربران لبنانی تویتر - انتخابات پارلمانی ۲۰۲۲ لبنان

همانگونه که مشاهده می‌شود، بازنمایی مثبت و منفی از ایران، هر یک در دو مضمون صورت پذیرفته که به ترتیب ۳۴٪ مثبت و ۵۶٪ منفی بوده است؛ مضمون باقی‌مانده یعنی رصد خبری و حساسیت درباره ایران، غالباً شامل توئیتهای خنثی از ایران می‌باشد. جمع‌بندی نتایج بیان شده در جدول زیر بیان شده است:

جدول ۱۱. بازنمایی انجام گرفته از ایران نزد کاربران لبنانی توئیتر

بازنمایی انجام گرفته از ایران	بر اساس تعداد دیده شدن
بازنمایی مثبت	۳۴٪
بازنمایی منفی	۵۶٪
بازنمایی خنثی	۱۰٪

براساس مطالب بیان شده، می‌توان اینگونه نتیجه‌گیری کرد: جدول فوق بازنمایی مثبت، منفی و خنثی انجام گرفته از ایران است که بر اساس تعداد دیده شدن توئیتهای می‌باشد. کاربران لبنانی در محور مثبت - که شامل مضمون دوم و چهارم فراگیر است - ایران را به‌عنوان حامی همیشگی و خیرخواه لبنان و دیگر کشورهای منطقه بازنمایی و مؤلفه‌های قدرت آن را برجسته‌سازی کرده‌اند. آنان ایران را به‌عنوان دلیل اصلی ترس دشمنان مانند آمریکا و رژیم صهیونیستی دانسته و از قدرت بازدارندگی آن تجلیل کرده‌اند. علاوه بر این با بیان جاذبه‌های گردشگری ایران، از دیگر کاربران برای سفر به ایران دعوت به عمل آورده‌اند. در محور مثبت که بیشترین درصد از بازنمایی‌های انجام شده را شامل می‌شود - مضمون فراگیر اول و سوم - در دو محور بین‌المللی و داخلی قابل تحلیل است. در سطح بین‌الملل برجسته‌ترین کلیدواژه استفاده شده، «احتلال ایرانی» است که کاربران، ایران را به‌عنوان یک اشغال‌گر در سطح منطقه بازنمایی و معرفی می‌کنند. در سطح داخلی خود کشور نیز آنان با اعتراض به حکومت ایران، آن را به‌عنوان کشوری بازنمایی می‌کنند که حقوق بشر در آن رعایت نشده و اگر اعتراضی هم در آن انجام بشود، به شدت سرکوب می‌شود. کاربران به تعصب شیعی ایران انتقاد کرده و آن را کشوری بدون منطق و دارای عقب‌ماندگی فکری می‌دانند. در تحلیل بازنمایی انجام شده توسط کاربران در محور منفی باید گفت که آنان طی فرایند «کلشه‌سازی» تعداد اندکی از خصیصه‌های ساده، پایدار، به سادگی قابل فهم و البته منفی را در ایران در نظر گرفته و همه چیز درباره آن پدیده را به آن خصیصه‌ها تقلیل می‌دهد و آن صفات را

اغراق‌آمیز و ساده ساخته و ثابت و ابدی می‌پندارد. دقیقاً مفاهیمی مانند: اشغال‌گری ایران (احتلال ایرانی)، تعصب شیعی ایران، عدم رعایت حقوق بشر و... از این دست کلیشه‌سازی‌های مخالفان جمهوری اسلامی ایران است. همچنین تحلیل می‌شود که ارتباطات سیاسی جمهوری اسلامی ایران در منطقه چالش‌برانگیز بوده و ایران نتوانسته در چندین سال گذشته حضور منطقه‌ای خود را در بین مردمان این کشورها توجیه کند و به تدریج، مخالفان با کلیشه‌سازی، این حضور را به صورت اشغال‌گری و مداخله‌گری بازنمایی کرده و این معنا را در بین مردم منطقه و حتی ایران شکل داده‌اند. علاوه بر این، عدم مدیریت هویت ارتباط‌گیران توسط ایران باعث ایجاد بحران هویتی فرهنگی در بین مردم لبنان شده است و آنان با بدبینی در خصوص کمک‌های ایران به کشورشان، ایران را به‌عنوان کشوری می‌دانند که به دنبال ایرانی‌سازی لبنان است و حتی به دنبال اتمام این کمک‌ها و ایران‌زدایی از عرصه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی لبنانند. در کنار محور مثبت و منفی، تحلیل بازنمایی ایران در محور خنثی نشان می‌دهد کاربران با رصد مداوم حوادث و اخبار مختلف ایران، به آن‌ها واکنش نشان داده‌اند که نشان از حساسیتشان درباره موضوع ایران است.

مقایسه مضمون فراگیر اول و دوم، نشان‌دهنده تفاوت قابل توجهی در نحوه بازنمایی ارتباطات سیاسی ایران در سطح منطقه و بین‌الملل است. این تفاوت در میزان دیده شدن می‌تواند ناشی از چند عامل باشد:

- جذابیت خبری: مسائل چالش‌برانگیز معمولاً توجه بیشتری را به خود جلب می‌کنند. این امر می‌تواند منجر به بازنشر بیشتر محتوای انتقادی شود.
- فضای رسانه‌ای: در جامعه پلتفرمی خوزه ون دایک (۲۰۱۸)، الگوریتم‌های رسانه‌های اجتماعی ممکن است به محتوای بحث‌برانگیز اولویت بیشتری دهند.
- زمینه سیاسی: وضعیت سیاسی پیچیده منطقه می‌تواند بر نحوه درک و بازنمایی نقش ایران تأثیرگذار باشد.
- فرآیند طبیعی‌سازی: طبق نظریه بازنمایی هال (۱۹۹۷)، ممکن است نوعی طبیعی‌سازی در مورد نقش ایران در منطقه در حال شکل‌گیری باشد که دیدگاه انتقادی را به عنوان «حس مشترک» جا می‌اندازد.

این یافته‌ها نشان می‌دهد که در فضای رسانه‌های اجتماعی، تصویری که از ارتباطات سیاسی ایران ارائه می‌شود، تا حد زیادی متمایل به جنبه‌های چالش‌برانگیز است. این امر می‌تواند بر درک عمومی از نقش ایران در منطقه تأثیر بگذارد.

پر واضح است که این پژوهش، به تنهایی نمی‌تواند تمامی بازنمایی‌های انجام شده درباره ایران را در میان کاربران مورد واکاوی قرار دهد؛ لذا پیشنهاد می‌شود پژوهشگران و علاقه‌مندان این حوزه موضوعات دیگری را در این باره برای پژوهش مد نظر قرار دهند تا در کنار یکدیگر، این پژوهش‌ها بتوانند تصویر روشنی از بازنمایی انجام شده از ایران در میان کاربران دیگر کشورها ارائه نمایند.

پیشنهاد‌های سیاستی-رسانه‌ای- کاربردی

با توجه به یافته‌های این پژوهش و تحلیل نحوه بازنمایی ایران در توئیتر کاربران لبنانی، پیشنهاد‌های سیاستی و رسانه‌ای و کاربردی زیر ارائه می‌شود. این پیشنهادها با هدف بهبود تصویر ایران، تقویت روابط دوجانبه، و ایجاد درک متقابل بهتر بین دو کشور طراحی شده‌اند.

- تأکید بر جوانان به‌عنوان میدان‌داران عرصه پلتفرم‌ها و رسانه‌های اجتماعی و اصلاح کلیشه‌سازی‌های انجام گرفته درباره ایران نزد مخاطبان لبنانی
- مشارکت در ارتباطات فعال و شفاف: ایران باید به طور فعالانه سیاست‌ها و اقدامات خود را از طریق رسانه‌ها و پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی به مخاطبان لبنانی منتقل کند که این امر می‌تواند با ارائه اطلاعات دقیق و شفاف‌سازی، به رفع ادراک روابط سیاسی بحران آفرین و مداخله جویانه کمک کند. شفافیت می‌تواند حس اعتماد را تقویت کرده و اطلاعات نادرست را از بین ببرد.
- استفاده از اینفلوئنسرها و رهبران افکار عمومی: صداهای تأثیرگذار در میان کاربران لبنانی رسانه‌های اجتماعی را که موضع مثبت یا بی‌طرفی در خصوص ایران دارند، شناسایی شده، با آنها تعامل شود تا درک بهتری از چشم‌اندازها و اقدامات ایران ایجاد گردد. همکاری با چنین افرادی کمک می‌کند روایت‌های مثبت در مورد ایران تقویت شده و در نتیجه افکار عمومی در جهت مطلوب تحت تأثیر قرار گیرند.

- نظارت بر اخبار و پاسخگویی به موقع: ایجاد یک سیستم نظارت قوی رسانه‌ای برای جلوگیری از اخبار و بحث‌های مربوط به ایران در لبنان (و جهان عرب). پاسخ‌های به‌موقع و دقیق به رویدادهای خبری می‌تواند به شکل‌گیری روایت پیرامون ایران کمک کند.
- تولید مستندهای تعاملی: ساخت مجموعه مستندهایی با مشارکت مستقیم شهروندان لبنانی که تأثیر مثبت همکاری‌های ایران و لبنان را در زندگی روزمره آنها نشان دهد. این مستندها می‌توانند با استفاده از تکنیک‌های روایت‌گری دیجیتال و پلتفرم‌های تعاملی، مخاطبان را در فرآیند تولید محتوا درگیر کنند.
- برنامه‌های گفتگومحور دوزبانه: افزایش برنامه‌های گفتگومحور به زبان‌های عربی و فارسی با حضور کارشناسان، دانشگاهیان و چهره‌های فرهنگی هر دو کشور. این برنامه‌ها می‌توانند به بررسی عمیق مزایای همکاری دوجانبه در حوزه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی و علمی بپردازند و از تکنیک‌های ارتباطات بین‌فرهنگی برای کاهش سوءتفاهم‌ها استفاده کنند.
- پوشش خبری متوازن و چندجانبه: ایجاد بخش‌های خبری ویژه با تمرکز بر روابط ایران و لبنان که به طور متوازن دیدگاه‌های مختلف را پوشش دهد. این بخش‌ها می‌توانند از تکنیک‌های روزنامه‌نگاری سازنده استفاده کنند تا ضمن پرداختن به چالش‌ها، بر راه‌حل‌ها و فرصت‌های همکاری تأکید کنند.
- سریال‌های تلویزیونی مشترک: تولید سریال‌های تلویزیونی مشترک با همکاری هنرمندان ایرانی و لبنانی که به بررسی تاریخ مشترک، تعاملات فرهنگی و چالش‌های معاصر دو کشور بپردازند. این سریال‌ها می‌توانند با استفاده از تکنیک‌های روایت‌گری عمیق، پیچیدگی‌های روابط دو کشور را به تصویر بکشند و زمینه‌ساز گفتگوهای سازنده شوند.
- پلتفرم دیجیتال تعاملی: ایجاد یک پلتفرم دیجیتال چندرسانه‌ای که به طور ویژه به روابط ایران و لبنان اختصاص یابد. این پلتفرم می‌تواند شامل بخش‌های مختلفی مانند آرشیو تعاملی تاریخ روابط دو کشور، فضای گفتگوی آنلاین برای مخاطبان، و بخش‌های آموزشی درباره فرهنگ و زبان دو کشور باشد. استفاده از تکنیک‌های واقعیت افزوده و واقعیت مجازی می‌تواند تجربه کاربری را غنی‌تر کند.

منابع و مآخذ

منابع فارسی

- استراوس، آنسلم، و کوربین، جولیت (۱۳۸۵). *اصول روش تحقیق کیفی: نظریه‌های مبنایی رویه‌ها و شیوه‌ها*. ترجمه بیوک محمدی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- برزویی، محمدرضا، جهانبازی، رضا، و تمدن، امیررضا (۱۴۰۱). *توثیلماسی تطبیقی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا؛ مطالعه موردی شهادت سردار قاسم سلیمانی. فصلنامه علمی مطالعات میان‌رشته‌ای ارتباطات و رسانه*، ۵(۲).
- ستاری، سجاد (۱۳۹۴). *تولد زیست فرهنگ در جهان در حال شدن به سوی «چرخش روانی» و بنای «جامعه‌شناسی سیاسی روانکاوانه»*. *سیاست-مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، ۴۵(۳)، ۶۷۹-۶۹۷.
- عباس‌زاده، محمد (۱۳۹۱). *تأملی بر اعتبار و پایداری در تحقیقات کیفی. نشریه جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۳(۱)، ۱۹-۳۴.
- مجیدی‌فرد، احسان، کامیابی، عطیه، و مجیدی‌فرد، امین (۱۳۹۹). *بازنمایی انگاره هویت ایرانی و بازشناسی مولفه‌های آن در شبکه اجتماعی توئیتر. مطالعات رسانه‌های نوین*، ۶(۲۴)، ۹۸-۶۳.
- منوچهری، مریم (۱۳۹۱). *بازنمایی ایران در سایت شورای روابط خارجی آمریکا. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران*.
- نگهبان، علی (۱۳۹۶). *مدل‌سازی احساسات کاربران شبکه اجتماعی بر اساس متن پیام‌های فارسی؛ موردکاری: شبکه اجتماعی توئیتر. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. دانشگاه صنعتی ارومیه*.
- هال، استوارت (۱۳۸۳). *هویت‌های قدیم و جدید، قومیت‌های قدیم و جدید. ترجمه: شهریار وقفی‌پور. نامه علوم اجتماعی*، شماره ۲۴.

منابع غیرفارسی

- گذار، حنین (۲۰۲۲). *ایران تحتل لبنان بالوكالة لكن اللبنانیین ما زالوا یملكون إرادة حرة*. معهد واشنتون: <https://www.washingtoninstitute.org/ar/policy-analysis/ayran-thtl->

.Ibnan-balwkalt-lkn-allbnanyyn-ma-zalwa-ymlkwn-aradt-hrt

- Andreas M. Riege (2003). *Validity and reliability tests in case study research: a literature review with "hands-on applications for each research phase. Qualitative Market Research: An International Journal*, Volume 6, Number 2 pp. 75-86, Griffith University, Nathan, Australia.

- Attride-Stirling, Jennifer (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *SAGE Publications* (London, Thousand Oaks, CA and New Delhi), vol. 1(3).
- Braun, Virginia. and Clarke, Victoria (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3: 77-101.
- Dayer, Richard (1993). *The matter of images: essays on representations*. London New York: Routledge.
- de Waal, M., de Lange, M. and Bouw, M. (2017). The Hackable City: Citymaking in a Platform Society. *Archit. Design*, 87: 50-57.
- Giuseppe Anzera, Giovanna Gianturco and Alessandra Massa (2019). Security branding and digital narrations. Security issues representation on Twitter. *International Review of Sociology*, 29:1, 80-101.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage Publications.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Marwick, A. E., and Boyd, D. (2011). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media & Society*, 13(1), 114-133.
- Papacharissi, Z. (2015). *Affective publics: Sentiment, technology, and politics*. Oxford University Press.
- Russell, A. (2021). Senate Representation on Twitter: National Policy Reputations for Constituent Communication. *Social Science Quarterly*, 102: 301-323.
- Van Dijck, J. (2013). *The culture of connectivity: A critical history of social media*. Oxford University Press.
- Van Dijck, José, Thomas Poell and Martjin de Waal (2018). *The Platform Society: Public Values in a Connective World*. London: Oxford University Press.

منابع اینترنتی

- Data.World Bank (2022). Arab World, Aviable at:
<https://data.worldbank.org/region/arab-world>
- Kemp, Simon (15 Feb, 2022). *DIGITAL 2022: LEBANON*.
<https://datareportal.com/reports/digital-2022-lebanon>